

מִתְּהִלַּת יְהוָה יִתְּכַבְּדוּ לְהוֹדוֹתָם

סֵפֶר

זִכָּרוֹן הַקְּדוֹשׁ

עִם פֶּאוֹר
הַקֶּתֶר וְהַכְּבוֹד

עֵינֵי יְהוָה מִן שָׁמַיִם נִרְאוֹת

כִּי רָאָה אֱלֹהִים מִפְּנֵי הַיָּם

מֵאמֶר לַפְּרִשְׁתַּי עֵקֶב

בְּחֻצוֹת יְשִׁיבַת "אבִיר יַעֲקֹב"
מוֹסְדוֹת "אוֹר מֵאִיר שְׂמֹחָה" נִהְרִיחַ
עַל שֵׁם כ"ק אֲדֹמוֹ"ר רַבֵּי מֵאִיר אֲבִיחַצִירָא זִיע"א

מִדְּוֵרֶת קֶרֶן סַלְלֵי בִּרְמֵה

ענין עשרה דברים בכוס של ברכה

ח"י, מצד יסוד הנקרא שלום, שנאמר (ישעיה נד י) 'ובְרִית שְׁלוֹמִי לא תמוט אִמַר מְרַחֵמְךָ יְהוָה'. מלא, מצד תפארת. מקבלו בשתי ידיו, ה' ה'. ונותנו בימין, פי ה' עליונה

הפֶתֶר וְהַפְּבֹד

נתבאר עד כאן ארבעה דברים הראשונים שבכוס של ברכה, שהם כנגד ארבעה מוחין כתר חכמה בינה ודעת של המלכות, עתה יבאר שאחר שכבר נטהר הכוס מבפנים ומבחוץ מאחיזת החיצונים כמבואר, והוכן אל הארת היחוד, עתה יבאר את הדבר החמישי והשישי, שהם כנגד ספירת היסוד וזעיר אנפין.

אחר שביאר ענין 'חי' שהוא כנגד היסוד המתקן את המלכות ומכינה אל היחוד, וכן ביאר ענין 'מלא' שהוא הארת הזעיר אנפין שממלא אותה בשפע, יבאר עתה ש'מקבלו בשתי ידיו' הוא כנגד הארת החמש חסדים וחמשה גבורות שנשפעים אל המלכות.

הדבר השביעי הוא **מְקַבְּלוֹ בְּשְׁתֵי יָדָיו**, ומבאר שחמשה אצבעות יד ימין הם כנגד ה' ראשונה של שם הוי"ה, והם החמש חסדים הנשפעים אל הכוס שהיא המלכות, וחמשה אצבעות יד שמאל הם כנגד ה' תחתונה של שם הוי"ה, והם החמשה גבורות הנשפעים אליה, ואחר כך מעביר את הכוס ונותנו **בְּיָמִין**, והטעם הוא, **פִּי ה' עֲלִיּוֹנָה** של שם הוי"ה שהוא כנגד חמש אצבעות יד ימין הוא

הדבר החמישי הוא **חִי**, והוא **מִצַּד סְפִירַת יְסוּד הַנִּקְרָא 'שְׁלוֹם'**, וכמו **שְׁנֵאמַר** (ישעיה נד י) **'ובְרִית שְׁלוֹמִי לא תמוט אִמַר מְרַחֵמְךָ יְהוָה'**, הרי שהברית שהוא היסוד נקרא שלום, ומרומז בזה שהכוס צריך להיות שלם, כמבואר לעיל בפירושו 'חי', כי אחר שנטהר הכוס שהוא בחינת המלכות, הוכן אל הארת ספירת היסוד הנקרא חי, כי הוא המחיה אותה ומתקנה שתוכל להתייחד בשלימות עם זעיר אנפין. הדבר השישי הוא **מְלֵא**, והוא **מִצַּד זְעִיר אֲנֶפִין הַנִּקְרָא תִּפְאָרֶת**, כי אחר שנתקנה המלכות על ידי היסוד, אזי ממלא אותה זעיר אנפין בשפע וברכה, ואז נקראת המלכות בשם 'מלא'.

מקורות וציונים

ג. **עפ"י הרמ"ק** שם בפירושו הראשון, ועיש"ב. **ובאור** ישראל להרה"ק המגיד מקאזניץ זיע"א על תיקוני זוהר, ביאר שנקראת 'מלא' מצד זעיר אנפין, כי הז"א נקרא וא"ו מלא, [וכמבואר לעיל בענין 'כוס על דרך החכמה' וכו' עפ"י הרמ"ז, עיש"ש]. וכע"ז ביאר בבאר לחי רואי על התיקונים, וז"ל: 'ומלא מסטרא דעמודא דאמצעיתא', היינו כמו שכתוב [בתיקוניז] לעיל (תיקון כ"א דף ס"א ע"א), 'בההוא זמנא דמתייחדת עם בעלה אתקריאת כוס מלא', עיש"ש ובביאורונו. והיינו על דרך שמבואר שם (דף נ"ו ע"א), דז"א שהוא אות ו' נקרא מלא, דאיהו מלא דכלא עלאה ותתאה, והמלכות נקראת מלאה עיש"ש, על כן בזמן שבעלה מתייחד עמה גם היא נקראת מלא על שם בעלה וכאמור.

ד. **באר** לחי רואי לתיקונים (שם) שפירש כן את דברי הרע"א מהימנא כאן. וכע"ז ביאר הרמ"ק באור יקר על תיקוניז עפ"י דרכו, וכן כתב בפרדס רימונים (שער כג פ"ו), וכמבואר בעץ חיים (שער כה ד"ב כלל א).

א. **עפ"י הרמ"ז**, ועיש"ש עוד. והיינו לפי הפירוש הראשון שהובא לעיל ש'חי' הכונה שלם. והפירוש השני 'חי מן החבית' נתבאר ברע"א מהימנא (פנחס שם). וע"ע בתיקוני זוהר (שם): 'חי' מסְטְרָא דְצַדִּיק ח"י עֲלְמִין, פְּלִיל ח"י פְּרָכָא דְצִלּוֹתָא. [ובענין 'חי' בכוס של ברכה שהוא היסוד צדיק, עיין בספר תולדות יעקב יוסף (אמור ד"ה ועי"ל ביאור): כי יש הפרש בין צדיק שנקרא חי שעבודתו בריאות שנקרא פרי"ש, לפירוש רש"י בכוס של ברכה טעון ד' דברים, וא' מהם חי וכו' [עיין לעיל בהערות שהובא לשון רש"י פרישק"ו בלע"ז, ומהשו"ע הרב פרי"ש בלשון אשכנז, והיינו טרי תיכף מן החבית אל הכוס לשם ברכה, והוא מלשון טרי ורענן, תיית וזריזות], מה שאין כן רשע שנקרא מת, שעבודתו ושמושו באבר מת שאינו מוליד, שעושה התפלה והמצות בעצלותו].

ב. **עפ"י הרמ"ק** באור יקר (לתיקוני זוהר שם, כרך ו' שער ה' סי' ט), עיש"ב. וענין היסוד המתקן ומכין את המלכות אל היחוד, עיין באורך בשער הכונות (קרי"ש, דרוש ט).

ספר ענין עשרה דברים ביום של ברכה הוֹתֵר

לְחֶסֶד, ה' שְׁנֵיה לְגִבּוֹרָה. וּמִסְלָקוֹ מִן הַקְּרָקַע טַפַּח,
בְּסוּד יו"ד בִּי סְלוּק ה' הוּא יו"ד. וְנוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ, שְׁהֵם בְּסוּד יֵאֱהוּדוֹנָה יו",
יו"ד מְאִיר בְּבֵת עֵין, יְהו"ה בְּשִׁלְשָׁה צְבָעֵי הָעֵין, אֲדָנִי מְאִירָה בְּשָׁנֵי
כְּרוֹבֵי הָעֵין, וְאִישׁוֹנֵי עֲפַעֲפֵי הָעֵין. וּמִשְׁגָּרוֹ בְּמִתְנָה לְאֲנָשֵׁי

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

מן הקרקע טפח, שמרמז על עליית המלכות עד ראש זעיר אנפין.¹
הדבר התשיעי הוא, וְנוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ, וביאור הענין הוא, שְׁהֵעִינִים הֵם בְּסוּד שִׁילוּב שני השמות יֵאֱהוּדוֹנָה יו", שהוא יחוד זעיר אנפין ומלכות.² ומבאר היאך מאירים שמות הו"ה וְאֲדָנִי בעינים, כי יו"ד משם הו"ה מְאִיר בְּבֵת עֵין - בנקודה הפנימית של העין,³ ושאר האותיות של שם יְהו"ה שהם הו"ה מאירים בְּשִׁלְשָׁה צְבָעֵי הָעֵין, ובכך נשלם שם הו"ה בעין עצמה,⁴ וארבע אותיות שם אֲדָנִי מְאִירָה בארבעה בחינות הכסוי שיש על העינים, והם בְּשָׁנֵי כְּרוֹבֵי - העורות המכסים על הָעֵין, וְאִישׁוֹנֵי עֲפַעֲפֵי הָעֵין - ובשני מקומות השערות שבכרובי העין.⁵ הדבר העשירי הוא, וּמִשְׁגָּרוֹ בְּמִתְנָה לְאֲנָשֵׁי

לְחֶסֶד, דהיינו להשפיע במלכות חמש חסדים, וה' שְׁנֵיה של שם הו"ה שהוא כנגד חמש אצבעות יד שמאל הוא לְגִבּוֹרָה, דהיינו להשפיע בה חמשה גבורות, ולכן צריך להעביר את הכוס מיד שמאל אל הימין, בכדי להגביר את החסדים על הגבורות, ואז יהיו גם הגבורות בסוד הימין והחסד.⁶

הדבר השמיני הוא, וּמִסְלָקוֹ מִן הַקְּרָקַע טַפַּח, וביאורו על דרך הסוד הוא, כי המלכות כשאינה מיוחדת עם זעיר אנפין אזי היא כביכול בקרקע, וצריך להעלותה מן הקרקע טפח שהוא בְּסוּד אות יו"ד. ומבאר, כִּי סְלוּק - תכלית עליית המלכות שהיא אות ה', הוּא שתהיה שוה בקומתה עם זעיר אנפין, ואז נקראת המלכות בשם יו"ד, וזהו העלאת והגבהת הכוס

מקורות וצינונים

ת. עיין במצודת ציון על תהלים (ז ח): 'כאישון בת עין' - הוא השחור, יקרא אישון על שנראה בו צורת איש קטן, והנו"ן יורה על קוטן הדבר, ושם העצם הוא 'בת עין', והוא גלגל העין משם בא האור, וכפל הדבר בשמות נרדפים וכמו 'אדמת עפר' (דניאל י ב). ע"כ. וע"ע בהערה להלן.
ז. קרני אור. והגר"א ודמשק אליעזר גורסים בלשון הרע"מ עצמו: הו"ה.
י. עיין בביאור הגר"א על תיקון"ז (תיקון ד, יח): 'עפעפי', הן שערות שמכסין העינים, 'כרובי', הן בשר שמכסין העינים. ע"כ.
יג. ונחלקו הראשונים בפירוש תיבת 'אישון', ברש"י (דברים לב י ובכ"מ) ביאר שהוא השחור שבעין, דהיינו ה'בת עין', ונקרא אישון על שם שחרותו וכמו 'באישון לילה ואפילה' (משלי ז ט), וברשב"ם (שם) ביאר ש'אישון' הם העפעפים המכסים על העין, ונקרא כן על שם שמחשיך את העין ומכסהו. וכן נראה מלשון הרע"מ כאן, ועפ"י בארנו בפנים. אולם הגר"א כאן משמיט תיבת 'ואישוני', ולכאורה מטעם שהוא 'בת עין' הנאמר לעיל, ובדמשק אליעזר גורס: בשני עפעפי העין [וכ"ה גירסת הגר"א במק"א, כדלהלן].
בארנו עפ"י פשוטות לשון הרע"מ כאן שהוא ענין שילוב הו"ה וְאֲדָנִי, וכן נראה מדמשק אליעזר שמדבר מיוחד זעיר אנפין ומלכות. אמנם כתב הגר"א בביאורו על תיקון"ז (תיקון מז, פה).

ה. ע"פ באר לחי רואי (שם) שביארו עפ"י המפרשים בהקדמות הזוהר (א), המדבר מענין כוס של ברכה שצריך להיות על חמש אצבעות היד [וכן משמע מלשון התיקון"ז שם שענינו שוה לדברי הזוהר בהקדמה].
וביארנו כאן עפ"י דברי האר"ז"ל בשער מאמרי רשב"י שם, וז"ל: דע כי אין חמשה גבורות אלו מושיעין את הנערה [-מלכות] אלא בהתחבר עמהם ה' חסדים עליונים, ואז יקראו חמשה גבורות אלו 'ישועות', נמצא שאין נקראים 'ישועות' אלא מצד הימין בהתחבר עמהם חמשה חסדים, ולפיכך כוס של ברכה נוטלו בשתי ידיו שיש בהם עשר אצבעות, חמשה אצבעות בימין כנגד ה' חסדים, וה' אצבעות שבשמאל כנגד ה' גבורות, ואח"כ אוהזו בימין להורות שכל עיקר לא נשאר אלא בימין, כי גברו החסדים ונתמתקו הגבורות ונשארו הכל ימין, ואז יקראו 'ישועות' בסוד הימין וכדכתיבנא. ע"כ. וכע"ז הוא בשער הכוננות (דרוש הקידוש) לענין כונת הקידוש, עיי"ש.
ו. עפ"י באר לחי רואי שם. וכמבואר בעץ חיים (שער לה פ"א) שזהו תכלית עליית המלכות, וז"ל בתו"ד: ותכלית גידול שלה הוא שיהיה בה כל ה' ספירות שלה, ותהיה עם ז"א פנים בפנים שוה לגמרי, וישתמשו ב' מלכים בכתר א', שהוא מה שקטרגה הירח כנועד (חולין ס:). ע"כ. [וע"ע בבאר לחי רואי שם, ובמראי מקומות שציינ].
ז. עפ"י דמשק אליעזר, ועיין ביאור אחר להלן בהערה.

ביתו, הוא בינה, שְׁנַאֲמַר בָּהּ 'שְׂמַח מִשֶּׁה בְּמַתְנַת חֶלְקוֹ'.
עֲשִׂירָאָה, בְּרַבַּת מְזוֹנָא, הָא אִוְקְמוּהָ רַבְּנִין, בְּשִׁלְשָׁה צְרִיךְ בּוֹם.
וְרָזָא דְמַלְאָה, בְּגִין דְּאִיהִי 'אַהֲבַת כְּלוּלוֹתֶיהָ' (ירמיה ב ב),

הַפְתָּר וְהַפְּכוּד

לבאר הדבר העשירי שבסעודה שהוא ברכת המזון, ויבאר את הטעם שברכת הזימון דוקא בשלושה.

עֲשִׂירָאָה - הדבר העשירי שנתבאר לעיל הוא **בְּרַבַּת מְזוֹנָא** - המזון, הָא אִוְקְמוּהָ **רַבְּנִין** - והרי העמידו חכמים **שְׁבִשְׁלִשָׁה צְרִיךְ כּוֹס לברכת המזון**. **וְרָזָא דְמַלְאָה** - וסוד הדבר שרק בשלושה מברכים על הכוס הוא, **בְּגִין דְּאִיהִי** - מפני שהכוס שהיא המלכות נקראת **'אַהֲבַת כְּלוּלוֹתֶיהָ'** (ירמיה ב ב), ומבאר כי

בֵּיתוֹ, ומבאר ש**היא בינה**, כי צריך להמשיך אור מאימא עילאה אל הכוס שהיא המלכות, וכמבואר לעיל ל"ו, והבינה נקראת 'מתנה לאנשי ביתו' כמו **שְׁנַאֲמַר בָּהּ 'שְׂמַח מִשֶּׁה בְּמַתְנַת חֶלְקוֹ'**, כי משה זכה למ"ט שערי בינה שניתן לו במתנה (ר"ה כא): ולכן נאמר בו (במדבר יב ז) 'בכל ביתי נאמן הוא', כי הבינה נקראת בית אל החכמה י".

עד כאן נתבאר עשרה דברים שבכוס [שנאמרו בפרטות הדבר התשיעי שבעשרה דברים בסעודה], עתה יחזור

מקורות וציורים

וכתב האריז"ל בשער מאמרי רשב"י (בראשית שם) בביאור ענין ונותן עניו בו, וז"ל: נתנית עין שאמרו נותן עניו בו, הוא משום דכוס של ברכה היא עולמתא שפירתא ולית לה עיניו, דמסטר א דחשך קא אתיא, וצריך ליתן עניו בה להיות לה לעינים להאיר בה, ועוד שהענינים הם נצח והוד שבחכמה, כי משם נמשך האור לעינים וכו', וצריך להאיר ולהמשיך לה רחמים מהחכמה העליונה למתק גבורותיה ולמזגם, ולמשוך מאור נצח הוד שבחכמה למטה. ודע כי הכלה הכלולה מקום מוחותיה בתפארת שבתפארת, וזרועותיה למטה במקום נצח והוד שבו, ונצח והוד שבה ימעט אורם מאד כי אין להם בית אחיזה למעלה, וצריך להוריד אור נצח והוד שבחכמה בסוד עינים להאיר אליה, ולפיכך אמרו נותן עניו בו. ע"כ. וע"ע בשער הכונות (דרוש ח דקרי"ש, ודרוש הקדוש), פרי עץ חיים (שער השבת פט"ז), שער ההקדמות (דרוש כה בעינים של ז"ן, סז).

יא. עפ"י באר לחי רואי שם, ועיי"ש עוד.

יב. עפ"י ביאור הגר"א שם, ועיי"ש.

ובאר ישראל שם נתבאר שמתנה לאנשי ביתו הוא פרצוף לאה, עפ"י המבואר בעץ חיים (שער לה פ"ב ובכ"מ): ודע כי גם מרע"ה אשר עליו נאמר בזהר שהשיג עד הבינה, אינו אלא מן הלאה הזאת הנמשכת ממלכות דבינה, ונעשית ד' קשר של תפילין, וזה סוד 'וראית את אחורי' (שמות לג כג) כמאמר רז"ל בגמרא (ברכות ז). מלמד שהראוהו קשר של תפילין וכו', והנה משה הוא בלאה, וזהו 'וראית את אחורי' והדברים מובנים. ע"כ. וע"ע בשאר מפרשים על תיקון"ז שם.

יג. ראה בזהר (ח"ב תרומה קנז): פוס של פְּרָכָה לָא הָוִי אֶלְא בְּתֵלְתָא, בְּגִין דְּהָא מְרָזָא דְתֵלְת אֶבְרָן קָא מְתַבְרָכָא, וְעַל דָּא לָא אֶצְטְרִיךְ פּוֹס אֶלְא בְּתֵלְתָא. ע"כ. וכן כתב האריז"ל בשער המצוות (עקב ד"ה ענין ברכה"ז).

אולם בגמרא (פסחים קה:) משמע שבכמה"ז טעונה כוס אפילו ביחיד, ובתוס' (שם ד"ה ש"מ ברכה) הביאו כמה דעות בזה, ובתו"ד כתבו: והעולם אין נוהגין לברך בהמ"ז על הכוס אלא בשלושה. ע"כ. ובשו"ע (או"ח קפב ס"א) הביאו ג' דעות בענין, ובמשנ"ב (שם סק"ד וסקט"ז) כתב, שהעולם אין נוהגין לברך אלא בשלושה.

שברע"מ דנן יש הרבה טעויות סופר, ומקדים לבאר באורך שתוכן דברי הרע"מ כאן מכוון עם דברי התיקון"ז שם, ומתקן הלשון, וזהו גירסתו עם ביאור עפ"י דבריו שם: **וְנִתְּנָן עֵינֵינוּ בּוֹ, שְׂהַעֲיִנִים הֵם כְּסוּד נצח הוד, ויסוד הכולל אותם, ומאירים אל המלכות משרשם הוא כתר עליון ששם שני העינים אחד הם [כמבואר באיזרא רבא (ח"ג קטז)], ולכן שני העינים הם הו"ה אחת כדלהלן, ומרומזים בשילוב 'אהדונה', והוא באופן זה, כי ' ' הם אות ראשונה דהו"ה ואחרונה דאדנ"י, והם **מְאִירִים בְּבַת עֵין** - הוא הנקודה הפנימית של שני העינים שבשרשם אחד הם כנ"ל, וששה אותיות שבין ב' היודין מאירים בעין באופן זה, ג' אותיות הו"ה מאירים **בְּשִׁלְשָׁה צְבָעֵי הָעֵין**, וג' אותיות אד"נ **מְאִירָה בְּג'** בחינות שיש בכסוי העין, והם **שְׁנֵי כְּרוּבֵי הָעֵין**, שהוא עור האחד המכסה על העינים משני צדדיו, [ונשיניהם מחוברים, ואינם נחשבים לשני עורות], **וְשְׁנֵי עַפְעָפֵי הָעֵין**, הם השערות המחברים למעלה ולמטה מן העור המכסה את העין [ונחשבים לשנים, כי אינם מחוברים]. נמצא אם כן שב' יודין ואות ו' [הם ו' אותיות הו"ה אד"נ] עולים כ"ו כמספר שם הו"ה. [ומבאר עוד למה דוקא שני העינים נכללים בהו"ה אחת, כי נצח והוד תרין שוקין (תיקון"ז): ורגל אחד אינו משמש כלום]. ועיי"ש עוד.**

וכע"ז כתב בקיצור באור ישראל [להמגיד מקאזניץ זיע"א] על תיקון"ז שם: בעיינין הם נצח והוד, כמו שאמרו (ברכות מג) פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עניו, והו"ו זעירא דבינייהו הוא החוטם, והם בדיוקן א' [בצירוף ז"י, וב[רע"א מהימנא] סוף פרשת עקב מפרש האי א' בשילוב הו"ה אדנ"י, יש שית אותיות בין שני יודין. ע"כ. ועיין ביתר המפרשים על תיקון"ז שם.

ולהשלמת הענין וליתר ביאור נעתיק לשון התיקון"ז שם: **וְנִתְּנָן עֵינֵינוּ בּוֹ, עֲלֵיהוּ אֶתְמַר (תהלים קמה טו) 'עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁפְּרוּ, וְאֵינֻן תְּרֵי סִמְכֵי קְשׁוּט, דְּאֵינֻן י' , דְּאֵינֻן בַּת עֵינָא יְמִינָא וּבַת עֵינָא שְׂמָאלָא, וּבִינֵיהוּ ו' וְעִירָא אֶנְפִּין, דְּאִיהוּ 'שׁוֹקֵינוּ עֲמוּדֵי שֵׁשׁ' (ש"ה ש טו). ע"כ.**

ספר ענין עשרה דברים כבוד של ברכה הוֹתֵר

דְּאִינוּן אֲבָהֵן, 'בְּכַל' 'מְכַל' 'כַּל', וְלִית לְאֲרַכָּא וְתִיר.
בְּרַכְתַּת הַמְזוּן מִן הַתּוֹרָה מִנִּין, שְׁנַאֲמַר (דברים ח ט) 'וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וְגו',
וְשִׁנִּינוּ בְּבְרִייתָא 'וּבְרַכְתָּ' זוּ בְּרַכְתַּת תּוֹן, 'אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ' זוּ
בְּרַכְתַּת הַמְזוּן, 'עַל הָאָרֶץ' זוּ בְּרַכְתַּת הָאָרֶץ, 'הַטּוֹבָה' זוּ בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם.
וְכֵן הוּא אֹמֵר (שם ג כה) 'הֵהָר הַטּוֹב תְּהֵא וְתִלְבְּנוּ'. אִין לִי אֵלָא לְאַחֲרִיו,
לְפָנָיו מִנִּין, שְׁנַאֲמַר 'אֲשֶׁר נָתַן לְךָ', מִשְׁעָה שְׁנַתָּן לְךָ חַיִּיב אֵתָה לְבָרְכוּ.

הַפְתֵּר וְהַפְּכוּד

וְגו', וְשִׁנִּינוּ בְּבְרִייתָא 'וּבְרַכְתָּ', זוּ בְּרַכְתַּת
'הֵזָן אֶת הַכֹּל', 'אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ', זוּ בְּרַכְתַּת
הַמְזוּן, שְׁנַאֲמַר בְּרַכָּה שְׁנִיָּה, הִינּוּ 'עַל הָאָרֶץ וְעַל
הַמְזוּן', 'עַל הָאָרֶץ', זוּ בְּרַכְתַּת הָאָרֶץ, שְׁנַאֲמַר
בְּרַכָּה שְׁלִישִׁית דְּהִינּוּ 'רַחֵם' שְׁבָה מִתְּפִלִּים עַל
בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם. וְעַתָּה מִבְּאֵר מִנִּין כִּי 'עַל הָאָרֶץ'
נִאֲמַר עַל בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם, שְׁנַאֲמַר אַחֲרֵינוּ
'הַטּוֹבָה', וְזוּ נִאֲמַר עַל 'בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם', וְכֵן
הוּא אֹמֵר עַל יְרוּשָׁלַיִם 'הֵהָר הַטּוֹב תְּהֵא
וְהִלְבְּנוּ' (דברים ג כה) הִרִי שִׁירוּשָׁלַיִם נִקְרָאת
'טוֹבָה' ^ט. אִין לִי אֵלָא בְּרַכָּה עַל הַמְזוּן לְאַחֲרֵינוּ,
לְפָנָיו מִנִּין שְׁצִירָא לְבָרְךָ מִן הַתּוֹרָה ^י. שְׁנַאֲמַר
(דברים ח שם) 'אֲשֶׁר נָתַן לְךָ', מִשְׁעָה שְׁנַתָּן
לְךָ עוֹד בְּטֵרָם הַאֲכִילָה, חַיִּיב אֵתָה לְבָרְכוּ.

'פְּלוּתִיךָ' הוּא כְּעִין תִּיבַת 'כֹּל' בְּלִשׁוֹן רַבִּים,
דְּאִינוּן אֲבָהֵן - שְׁנַאֲמַר בּוֹ (בְּרַשִׁית כד א) 'כֹּל', יִצְחָק שְׁנַאֲמַר בּוֹ
(שם כז לג) 'מְכַל', יַעֲקֹב שְׁנַאֲמַר בּוֹ (שם לג יא) 'כַּל',
וְהַמְלָכּוֹת הִיא אֲהַבַת פְּלוּתִיךָ, דְּהִינּוּ שְׁלוּשָׁה
הַאֲבוֹת שְׁנַאֲמַר חֶסֶד גְּבוּרָה תְּפָאֵרַת, כִּי יַחּוּד הַמְלָכּוֹת
עִם זַעִיר אֲנִפִּין הוּא רַק עַל יָדָם, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר
(שִׁי"ש ב ו) 'שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרַאשֵׁי' שְׁנַאֲמַר הַגְּבוּרָה
שְׁכַנְגָד יִצְחָק, וְיִמִּינוּ תַּחְבַּקְנִי' שְׁנַאֲמַר חֶסֶד שְׁכַנְגָד
אֲבָרָהָם, וְתַפְאֵרַת שְׁכַנְגָד יַעֲקֹב כְּלוּל מִשְׁנֵיהֶם ^י,
וְלִית לְאֲרַכָּא ^י יְתִיר - וְאִין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר ^י.
בְּרַכְתַּת ^י הַמְזוּן מִן הַתּוֹרָה מִנִּין, שְׁנַאֲמַר
(דברים ח ט) 'וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וְגו' וּבְרַכְתָּ
אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ'

מְקוּרוֹת וְצִיּוּנִים

וּבְרִייתָא זוּ נִשְׁנַתָּה בְּכַמָּה מְקוּמוֹת בְּגִירָסָאוֹת שׁוֹנוֹת, רָאָה בְּגִמְרָא
(בְּרַכּוֹת מ:ח) 'ב' אֹפְנִים [וְשֵׁם: 'אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ' זוּ בְּרַכְתַּת הַמְזוּן, וְעִי"ש
עוֹד], בִּירוּשָׁלַיִם (פ"ו ה"א), בְּתוֹסַפְתָּא (בְּרַכּוֹת ו א), וּבְמַכְלִילָתָא דְּרַבִּי
יִשְׁמַעֵאל (מְסַכְתָּא דְּפַסְחָא טז). וְכַנּוּסָה הַזֶּה מִמֶּשׁ לֹא מִצָּאנוּ בְּמִקּוּם
אַחֵר, וְהוּא קָרוֹב אֶל דְּבַרֵי הַגְּמָרָא (שם) לְשִׁיטַת רַבִּי [עפ"י גִּירְסַת
הַגְּר"א שם], 'וּבְרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ' זוּ בְּרַכְתַּת הַזֶּה, 'עַל הָאָרֶץ' זוּ בְּרַכְתַּת
הָאָרֶץ, 'הַטּוֹבָה' זוּ בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם, 'אֲשֶׁר נָתַן לְךָ' מִשְׁעָה שְׁנַתָּן לְךָ.
[וְנִמְצָא כִּי רַק 'אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ' - זוּ בְּרַכְתַּת הַמְזוּן' אִינוּ כְּדַבְּרֵינוּ, וְאִם בְּרַכְתַּת
הַמְזוּן הַכּוֹנֵה עַל כָּל הַבְּרַכּוֹת בְּכָלֹתָּ, אִזִּי הוּא מִמֶּשׁ כְּשִׁיטַת רַבִּי].
אוֹלָם כְּמוֹ שְׁכַבְרָתָנוּ, כָּל זֶה אִינוּ מוֹפִיעַ בְּדַפּוּסִים הַרְשׁוּנִים,
וּבְנִיצוּצֵי זוֹהַר (בְּהַשְׁלָמוֹת) כְּתָב שְׁכַל קִטְעָה זֶה הוּא הוֹסַפְתָּא מִסְפַּר
שׁוֹלְחָן שֶׁל אַרְבַּע לְרַבֵּינוּ בְּחַיִּי (שַׁעַר הַרְשָׁוָה), שֵׁם נִמְצָא בְּתוֹךְ דְּבַרֵּינוּ
כְּלִישׁוֹן הַרְע"מ כָּאן, אֲךָ שֵׁם הוּא מְתוּקָן כְּדַבְּרֵינוּ הַגְּמָרָא בְּבְרַכּוֹת שֵׁם,
'אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ' זוּ בְּרַכְתַּת זִמְיוֹן.
יג. כִּךְ נִרְאָה מְרִישׁ פְּרִשְׁתָּן שְׁלֹדְעַת הַרְע"מ הוּא מִן הַתּוֹרָה,
שְׁכַתָּב: פְּקוּדָא דָּא, לְבָרְכָא לִיהַ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל פֶּל מָה
דְּאֶכְלִי וְשָׂבַעְתִּי, וְאֶתְהַנֵּי בְּהַאֵי עֲלָמָא. ע"כ. וְעִי"ש בְּהַעֲרָה.

יד. עפ"י הרמ"ק באור יקר (לזוהר תרומה שם, כרך י עמ' מג), וכתב
עוֹד: וְהַמְבָרֵךְ עַל הַכּוֹס בִּיחִיד גּוֹרֵם לֵה שְׁלֵא תִתִּיחַד, כִּי אִין לֵה
יַחּוּד אֵלָא בְּשְׁלוּשָׁה אֲבוֹת. ע"כ. וְעִי"ן בְּהַעֲרָה דְּלַעִיל.
טו. בְּהַגְהוֹת יַעֲב"ץ הַגִּיהַ: וְלִית לְאֲרַכָּא.
טז. בְּפִירוּשׁ הַסּוּלָם כְּתָב: לְהִיוֹתוֹ סוּד נִסְתָּר. וּבְמִתּוֹק מִדְּבַר כְּתָב
שְׁאִין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר בְּבִיאור עֶשְׂרֵה דְּבָרִים שְׁבַעֲסוּדָה, כִּי כְּבַר נִתְבָּאָר
בְּזוֹהַר (לַעִיל פְּנַחַשׁ רַמָּה. וְאִלְךָ).
יז. בְּכָל הַדְּפּוּסִים הַרְשׁוּנִים לֹא נִמְצָא קִטְעָה זֶה עַד 'כִּי ה'
אֱלֹהִים', וְנִדְפַס לְרֵאשׁוֹנָה בְּדַפּוּס קוֹשְׁטָא (תַּצִּי"ו), וְעַל פִּיז גַּם בְּשֵׁאֵר
דְּפּוּסִים וְדַפּוּס וִילְנָא. וּבְדַפּוּ"ר (מְנַטוּבָה) כְּתוּב כָּאן: רַבִּי חֵיִיא פִּתַּח
אֶל תַּפְן וְכו' עַד נִכְתָּם עוֹנֵן לְפָנָי, נִדְפַס בְּפִרְשַׁת קְדוּשִׁים דָּף פ"ג
ע"ב. רַק בְּאֲבוֹתֶיךָ חֶשֶׁק וְכו' עַד אֲלִין אֲבַהֲתָא, נִדְפַס בְּפִרְשַׁת
וְאִתְחַנְן דָּף רס"ב ע"ב. ע"כ. וְהִינּוּ שְׁנַאֲמַר קְטַעִים הַשִּׁיכִים לְפִרְשַׁת
זוּ נִדְפַסוּ בְּמִקּוּמוֹת אַחֲרֵים, וּבְדַפּוּס קְרִימוּנָה נִדְפַס כָּאן בְּשְׁלִימוֹתוֹ.
יח. עפ"י פִירוּשׁ הַסּוּלָם [וְנִרְאָה שְׁמַשְׁמִיטַת תִּיבַת 'הַטּוֹבָה' זוּ בּוֹנָה
יְרוּשָׁלַיִם, עִי"ש]. וּבְמִתּוֹק מִדְּבַר בִּיאור שְׁבַרְכַת הָאָרֶץ הִינּוּ 'רַחֵם',
וְבּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם' נִדְרַשׁ לְעַצְמוֹ מ'הַטּוֹבָה'.

וְדַרְשׁוּ חֲכָמִים זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (ברכות מח:), מִשֶּׁה תִּיקַן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל
 בְּרַבַּת הָזֶן בְּשַׁעַה שְׂיָרֵד לָהֶם חֶמֶן. יְהוֹשֻׁעַ תִּיקַן לָהֶם
 בְּרַבַּת הָאָרֶץ בְּשַׁעַה שֶׁהִכְנִיסָן לְאָרֶץ. דָּוִד וּשְׁלֹמֹה תִקְנֵנוּ בּוֹנֵה
 יְרוּשָׁלַיִם. עוֹד נִמְצָא בְּפִרְשַׁת חֶמֶן רְמֵז לְבִרְכַת מְזוֹן בְּמֶנֶן עֲצָמוֹ,
 שְׁנֵאמַר (שמות מז יב) 'וּבִבְקָר תִּשְׁבְּעוּ לָחֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם'. ע"כ.

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

וְדַרְשׁוּ חֲכָמִים זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (ברכות מח:), מִשֶּׁה תִּיקַן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל
 בְּרַבַּת הָזֶן בְּשַׁעַה שְׂיָרֵד לָהֶם חֶמֶן, יְהוֹשֻׁעַ תִּיקַן לָהֶם
 בְּרַבַּת הָאָרֶץ בְּשַׁעַה שֶׁהִכְנִיסָן לְאָרֶץ, דָּוִד וּשְׁלֹמֹה תִקְנֵנוּ בּוֹנֵה
 יְרוּשָׁלַיִם. עוֹד נִמְצָא בְּפִרְשַׁת חֶמֶן רְמֵז לְבִרְכַת מְזוֹן בְּמֶנֶן עֲצָמוֹ,
 שְׁנֵאמַר (שמות מז יב) 'וּבִבְקָר תִּשְׁבְּעוּ לָחֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם', וַיִּדְעֵה זֶה הֵינּוּ בְּבִרְכָה שֶׁתְּבָרְכוּ עַל אֲכִילַת הַמֶּנֶן.
 ע"כ.

מקורות וצינונים

ב. שולחן של ארבע שם, [וע"כ נזכר שם ממאמר זה, ועיי"ש בהמשך הדברים].